

LIAM KELLY

PASTORČNÍ PLÁNOVÁNÍ V IRSKU

ZKUŠENOSTI Z DIECÉZE KILMORE

Liam Kelly,¹ „Pastoral Planning: the Kilmore Experience“, *The FURROW, A Journal for the Contemporary Church* 53 (September 2002) 484-489. Poslední část (Z úvodního poselství biskupa Leo O'Reillyho k Pastoračnímu plánu) je k článku připojena dodatečně a je přeložena z webové stránky diecéze Kilmore (www.kilmorediocese.ie; odkazy „Pastoral Development“ – „Development“ – „Pastoral Plan for the Diocese Kilmore“). Z angličtiny přeložil a poznámkami pod čarou doplnil Petr Hruška.

PRACOVÍ TEXT – NENÍ URČENO PRO KOMERNČÍ VYUŽITÍ

Úvod	1
Čtyři rozměry pastoračního plánování	2
Modlitba	2
Naslouchání	2
Plánování	3
Akce	3
Zkušenost s pastoračním plánováním v diecézi Kilmore	3
Z úvodního poselství biskupa Leo O'Reillyho k Pastoračnímu plánu	5

ÚVOD

Na Květnou neděli tohoto roku (2002) byl v diecézi Kilmore² oficiálně vyhlášen pětiletý pastorační plán. Je výsledkem více jak pětileté náročné práce mnoha lidí – laiků, řeholníků a kněží působících v diecézi. Zveřejnění pastoračního plánu není ani počátkem, ani koncem, ale důležitou součástí stálého procesu obnovy v diecézi. Apoštolský list *Novo millennio ineunte* (NMI)³ Jana Pavla II. z 6. ledna 2001 byl pak jakousi načasovanou vzpruhou, která nás povzbudila na již započaté cestě. Podle mého se tomuto listu zatím nedostalo té pozornosti, které by si zasloužil. Jádrem poselství tohoto důležitého dokumentu je papežova výzva všem diecízím po celém světě k pohledu dopředu a k pastoračnímu plánování: „*Jde-li o Boží království, není čas obližet se nazpět, a už vůbec ne oddávat se lenosti. Čeká nás mnohé, a proto se musíme pustit do účinného pastoračního programu v období po jubileu*“ (NMI 15).

Dále pak v apoštolském listě čteme: „*Právě v místních církvích je možné vytvářet konkrétní programové kroky... Vyzývám proto naléhavě pastýře místních církví, aby s pomocí nejrůznějších složek Božího lidu s důvěrou načrtli etapy budoucí cesty...*“ (NMI 29).

Toto centrální poselství je jednoduché a jasné: Nyní, když je Jubilejní rok za námi a my jsme vstoupili do nového milénia, musíme se dívat dopředu, plánovat budoucí kroky a do tohoto procesu zapojit všechny složky Božího lidu.

Jestliže se nebudeme dívat kupředu a plánovat další cestu, spokojíme se s tím, že zůstaneme „reakcionářskou“ církví, církví, která pouze reaguje na postupně se objevující krize a která dovolí jiným, aby za nás určovali směr cesty a program. Jestliže to takto dopadne, nebude to v žádném případě nic dobrého a „radostná zvěst“ se nutně dostane na vedlejší kolej. Avšak radostnou zvěst jsme přijali k tomu, abychom se o ní také dělili. A abychom toho byli schopni, musíme číst znamení doby, naslouchat tomu, co nám říká Duch Boží a pak plánovat, jak se o radostnou zvěst budeme dělit, jak nyní, tak v budoucnosti. A nakonec je pak samozřejmě také třeba jednat, „*zajet na hlubinu*“ (Lk 5,6; NMI 1).

¹ Autor článku Liam Kelly je knězem kilmorské diecéze, v současnosti působícím na plný úvazek jako koordinátor procesu pastorační obnovy v diecézi. O případné další komentáře či materiály je možné požádat na jeho e-mailové adrese: liamk@eircom.net.

² Diecéze Kilmore se nachází na hranicích Irska a Severního Irska, na území hrabství Cavan a Leitrim (Irská Republika) a zčásti na území hrabství Fermanagh (Severní Irsko); viz <http://www.catholicireland.net/dioceses2.shtml>. Skládá se ze 36 farností (95 kostelů) rozdělených do 4 vikariátů a žije v ní téměř 55.000 katolíků. V diecézi působí v pastoraaci kolem osmdesáti kněží, dva generální vikáři a jeden biskup.

³ Jan Pavel II., *Novo millennio ineunte: Apoštolský list papeže Jana Pavla II. na závěr Jubilejního roku 2000* z 6. ledna 2001 (Praha: Sekretariát České biskupské konference, 2001). Dále NMI; k dispozici také na <http://tisk.cirkev.cz/art/clanek.asp?id=259>.

ČTYŘI ROZMĚRY PASTORAČNÍHO PLÁNOVÁNÍ

Způsob, jakým pastorační plán vzniká, je nejméně tak důležitý jako samotný jeho obsah. Tento proces nemůže být uspěchan nebo zkracován. Jestliže je přípravnému procesu věnován dostatek času, je-li dobře promyšlen a jestliže je v něm zapojen co nejširší okruh lidí, pak místní křesťanská komunita začne růst ještě před tím, než vlastní pastorační plán vznikne. Neexistuje jeden jediný způsob pastoračního plánování, ale následující čtyři prvky se zdají být nutnou integrální součástí jakéhokoli plánovacího procesu.

MODLITBA

Novo millennio ineunte zdůrazňuje, že „je velmi důležité, abychom tento plán hluboce zakořenili v kontemplaci a modlitbě“ (NMI 15) a později dodává, že „se výchova k modlitbě musí stát základním pilířem jakéhokoli pastoračního programu“ (NMI 34). Modlitba není nějakým dobrovolným přídavkem navíc, ale integrální součástí každé etapy pastoračního plánování. Pastorační plánování zahrnuje rozlišování toho, co nám zde a nyní říká Duch svatý. A toto rozlišování se může uskutečňovat pouze v kontextu neuspěchané modlitby. V Irsku byla vždy přítomna silná tradice osobní modlitby, onoho individuálního vztahu k Bohu skrze soukromou modlitbu. Takováto soukromá modlitba je nutná, avšak pro rozvíjení Božího království sama o sobě nestačí. Novo millennio ineunte zve církve k rozvinutí „spirituality společenství“ (NMI 43), kde lidé „vytváří prostor“ jeden druhému, společně se modlí, společně plánují, společně pracují a pečují jeden o druhého skutečně křesťanským způsobem. Právě díky této interakci, díky těmto vzájemným vztahům lidé odkrývají své vlastní křestní povolání a svoji vlastní jedinečnou roli při rozvíjení Božího království. Ono evangelijní „kde jsou dva nebo tři shromážděni v mém jménu“ (Mt 18,20) zde dostává nový a širší smysl. My kněží si znovu musíme uvědomit nebezpečí a samozřejmě i neplodnost samotářské služby.

NASLOUCHÁNÍ

Všechny příručky o vedení v oblasti podnikání a obecně ve světských organizacích zdůrazňují důležitost týmové práce a schopnosti dobrého naslouchání. Schopnost dobře naslouchat je pro kohokoli ve vedoucí pozici mnohem důležitější než schopnost dobře mluvit. A navíc, jestliže se někdo naučí dobře naslouchat, nutně vzroste pravděpodobnost, že bude také dobře mluvit a že bude mluvit k věci. Jakýkoli pastorační plán je jen do té míry kvalitní, do jaké míry je kvalitní proces naslouchání, který mu předchází. Toto je životně důležitá etapa celého plánování a musí jí být věnováno tolik času kolik je opravdu třeba.

Naslouchání musí být co nejširší, důkladné a plné respektu k druhým. Musí probíhat pokorně a bez jakýchkoli předsudků nebo strachu. Dobrým způsobem, jak začít nějaké setkání, kde si chceme vzájemně naslouchat, je společné naslouchání Božímu slovu v Písmu. To nás informuje a formuje, takže se stáváme otevřenějšími slyšet Boží poselství pro nás nejen skrze slova Písma, ale také skrze slova všech přítomných. *Novo millennio ineunte* říká, že „je vhodné si osvojit dávnou moudrost, která vybízela duchovní pastýře... k intenzivnějšímu naslouchání Božímu lidu“ a cituje sv. Paulína Nolánského: „*Kéž visíme na ústech každému věřícímu, neboť z každého věřícího vane Duch svatý.*“ Navíc papež doporučuje zvláště naslouchat mladým, protože, slovy sv. Benedikta, „*Pán často vnukne mladšímu lepší nápad*“ (NMI 45).

Avšak je zde nebezpečí, že my kněží si budeme naslouchat jen mezi sebou navzájem a pak rozhodovat, co je nejlepší pro celou církev v naší diecézi. Proces naslouchání však musí zahrnout všechny údy církve od samotného počátku. Takto široké naslouchání je třeba už ve chvíli, když tento proces začínáme plánovat. Sami musíme být příkladem toho, k čemu se snažíme směřovat. Ale stejně tak jako nasloucháme názorům laiků, žen i mužů, mladých i starších, praktikujících i neprojektujících, tak také musíme naslouchat kněžím, řeholníkům a řeholnicím a zabezpečit, aby i jejich hlas měl dostatek prostoru. Na první pohled se může zdát, že kněží a řeholníci mají dostatek příležitostí k vyjádření svých názorů a starostí. Avšak skutečnost může být dosti odlišná. V každém případě toto naslouchání Božímu lidu v modlitbou nesené atmosféře je tím nejdůležitějším prvkem jakéhokoli pastoračního plánování a je třeba, aby bylo podporováno a usnadňováno školenými facilitátory a aby z každého setkání byla pořízena detailní písemná zpráva.

PLÁNOVÁNÍ

Během předchozí etapy naslouchání se často vyskytují obavy z neplodnosti nekonečných diskusí: „Nebude tohle všechno zase jenom nějaké sáhodlouhé diskutování, aniž by to mělo jakékoli praktické důsledky?“ A tyto obavy mohou být velmi opodstatněné. Někdy my kněží totiž diskutujeme jakoby v kruhu, pořád dokola, a spousta problémů se tím naprosto rozmělní a „umluví k smrti“. Na našich vikariátních konferencích mi to někdy přijde, jako by na nás vždy tak po třech až pěti letech přišlo jakési nutkání znovu a znovu se zabývat stejnými věcmi, které pak ale vždy končí ve ztracenu, aniž bychom kdy dospěli k nějakým konkrétním závěrům. Takovýto způsob diskutování pak vede k vnitřní únavě, pasivitě, negativitě a cynismu. Vzájemné naslouchání je důležité, ale samo o sobě nestačí. Závěry z onoho všezahrnujícího procesu naslouchání musí být „vtěleny“ do konkrétních plánů, do toho, co *Novo millennio ineunte* nazývá „*předsevzetími a konkrétními postupy jednání*“ (NMI 3). Pro tento úkol se zdá být nejvhodnější Diecézní pastorační rada. Kodex církevního práva stanoví, že úkolem Diecézní pastorační rady je „*zkoumat pod autoritou biskupa pastorační činnost v diecézi, uvažovat o ní a předkládat praktické závěry*“ (CIC 511).

Efektivní pastorační plán musí být praktický a dosažitelný. Je třeba, aby obsahoval jak konkrétní úkoly a termíny, tak určitou metodu vyhodnocování jejich dosažení či nedosažení – jinak si takový dokument nezaslouží být nazýván pastoračním plánem. Také pomůže, jestliže je vždy stanoveno, kdo je za jakou oblast či realizaci konkrétního úkolu zodpovědný.

AKCE

Po zpracování pastoračního plánu je třeba, aby následovalo konkrétní jednání, konkrétní akce. Zodpovědnost za realizaci takového plánu pak nespočívá pouze na biskupovi, kněžích a řeholnicích, ale na celé křesťanské komunitě, která od samého počátku byla zapojena do procesu jeho formulace. Výzva „*Zaďte na hlubinu*“ (Lk 5,4), vlastní téma *Novo millennio ineunte*, je ozvěnou Ježíšovy výzvy učedníkům, kteří se „*namáhali celou noc a nic nechytili*“ (Lk 5,5). „*Zaďte na hlubinu!*“ je tedy výzvou pro celou křesťanskou komunitu být aktivní, ne pasivní. Je to povzbuzení k realizaci vlastního poslání, k tomu, co moderní terminologie nazývá být „proaktivní“ a ne „reaktivní“. Ztráta energie, ztráta smyslu a ztráta morálky jsou velké problémy v dnešní pastorační službě. Avšak pastorační plán, ve kterém společenství věřících specifikuje, kde se právě nachází a kde by chtělo být za nějaký daný čas, mu může pomoci najít novou energii, nový směr a nový pocit smyslu.

Rozdělení procesu pastoračního plánování na tyto čtyři výše zmíněné etapy – modlitbu, naslouchání, plánování a akci – je samozřejmě umělé, protože v určitém smyslu všechny tyto rozměry musí být nějak přítomné v každém konkrétním okamžiku. Avšak takovýto přístup snad mohl pomoci vyjasnit některé ze souvisejících problémů.

ZKUŠENOST S PASTORAČNÍM PLÁNOVÁNÍM V DIECÉZI KILMORE

Na podzim r. 1995 se kněží spolu s biskupem diecéze Kilmore rozhodli v diecézi iniciovat určitý proces obnovy, který by zahrnoval práci se všemi částmi Božího lidu novým a inklusivním způsobem.⁴ Navíc rozhodli, že jeden z kněží má být na plný úvazek jmenován koordinátorem procesu pastorační obnovy v diecézi a že má být vytvořena diecézní skupina laiků, řeholníků a kněží, která by spolupracovala s biskupem na iniciování a podpoře tohoto procesu obnovy.⁵

⁴ Podrobnější popis celého procesu vzniku Pastoračního plánu je možné nalézt na webové stránce diecéze (www.kilmorediocese.ie) pod odkazem „Pastoral Development“ – „Development“ a dalšími příslušnými odkazy.

⁵ Za tímto účelem bylo vyškoleny 23 laiků, kteří pak v jednotlivých farnostech nabízelí uspořádání programu, který se skládal ze série šesti večerů a byl chápán jako iniciace dlouhodobějšího procesu pastorační obnovy ve farnosti, který měl pokračovat i po skončení programu. Program byl postaven po vzoru semináře „Called by Name“ používaném v procesu Parish Development and Renewal v dublinské diecézi. Témata jednotlivých večerů byla následující: 1. Změna a církve; 2. Bůh lásky; 3. Povolání všech členů Božího lidu; 4. Farnost jako společenství; 5. Mísie mezi Božím lidem; 6. Výhledy. Program s poměrně velkým úspěchem uskutečnil ve 26 z celkem 36 farností diecéze, ačkoli ne ve všech farnostech se podařilo v takovémto setkávání pokračovat i po skončení programu. Jako největší slabina pak byl zpětně identifikován fakt, že nebyly k dispozici žádné materiály, které by farnostem pomohly pokračovat v započaté cestě pastorační obnovy. Na toto uvědomění pak navázal návrh na uspořádání pastoračního kongresu (viz dále v článku).

Na počátku r. 1997 pak tato koordinační skupina navrhla, aby se v diecézi v jubilejním roce 2000 konal Pastorační kongres. Tento návrh uvedl do pohybu dvouletý proces naslouchání. Kněží o návrhu velmi živě diskutovali, někteří byli jasně pro, jiní zas proti. Zásadní však bylo, že společně rozhodli, že sami nebudou dělat žádné rozhodnutí a že musí být konzultováni laici a řeholníci. Během následujících let proběhlo přibližně kolem sta setkání ve všech farnostech diecéze. Byli vyškoleni facilitátoři, kteří farnosti navštěvovali, zprostředkovali tam krátký nástin navrhovaného Pastoračního kongresu a diskutovali s farníky, zda jsou pro jeho uspořádání. Velká většina byla pro. Stejně tak se k diskusi nad tímto návrhem setkávali řeholní komunity, které také byly velmi nadšeně pro uspořádání kongresu.

Potom, co tedy bylo rozhodnuto, že se kongres uspořádá, následovala druhá série setkání, kde byly pokládány otázky jako „Co vám dělá největší starosti ve vaší farnosti a v diecézi?“ nebo „Jaká témata by se podle vás měla diskutovat na připravovaném kongresu?“ Z reakcí na tyto otázky se postupně vykristalizovalo osm témat, která nejvíce ležela na srdci laikům, řeholníkům i kněžím: Modlitba; Mládež; Liturgie a mše; Role laiků; Povolání; Náboženské vzdělávání dospělých; Rodina a Farnosti jako sloužící společenství. Tato témata se pak stala základem pro organizaci Pastoračního kongresu.

Tímto způsobem se tedy postupně začala rýsovat podoba plánovaného kongresu. Jeho účelem bylo:

1. Vytvořit fórum, kde by se mohli společně setkat kněží, řeholníci a laici z celé diecéze a diskutovat důležitá témata dotýkající se církve v diecézi v současné době.
2. Poskytnout biskupovi a kněžím příležitost k naslouchání názorům a starostem laiků ve vztahu k církvi a jejímu poslání dnes.
3. Identifikovat důležité oblasti a priority, na které by se církev v diecézi Kilmore měla zaměřit v průběhu příštích pěti let.
4. Položit základy ke vzniku Diecézní pastorační rady složené z laiků, řeholníků a kněží.

Pastorační kongres se pak konal od 27. do 29. října 2000. Byl zahájen v pátek večer a zakončen v neděli odpoledne. Účastnilo se jej 350 delegátů, včetně šesti laiků z každé farnosti, řeholníků, kněží a biskupa. Dva z laických delegátů z každé farnosti byli ve věku mezi 18 a 25 lety. V průběhu programu zaznělo úvodní slovo přednesené biskupem, dále pak další referáty za dospělé laiky, mládež, kněze a řeholníky. Avšak nejvíce práce bylo soustředěno do série 62 pracovních setkání (workshopů) během celé soboty, která byla zakončena slavnostní večerí, a společenským večerem. V neděli byla společná práce dotažena až ke společnému slavení speciální eucharistie zaměřené na díkůvzdání. Kongres si nenárokoval nějaké rozhodovací pravomoci, byl spíše vyvrcholením dvouletého procesu naslouchání. Ale i přesto na kongresu bylo učiněno jedno důležité rozhodnutí – zvolit Diecézní pastorační radu, která by spolupracovala s biskupem a měla za úkol zabezpečit, aby započatý proces pokračoval i po skončení kongresu. Pastorační kongres byl skvělým a radostným setkáním lidí z celé kilmorské diecéze. Byl důležitou součástí našich oslav Jubilejního roku a bylo na něm uděláno spousty cenné práce pro pokračování procesu pastoračního plánování v diecézi.

Během několika málo měsíců po skončení kongresu byla dokončena a do všech farností a komunit rozeslána detailní zpráva o závěrech kongresu. Byla zvolena Diecézní pastorační rada,⁶ která v konzultaci s biskupem začala sepisovat Pastorační plán založený na kongresové zprávě. Jeho první verze byla rozeslána všem farním pastoračním radám,⁷ kněžím, řeholníkům a různým diecézním orgánům s prosbou o diskusi nad tímto návrhem a o zaslání návrhů a připomínek. Pro tuto další konzultační fázi byla vyhrazena doba asi šesti měsíců. Takto shromážděné připomínky pak byly vzaty na vědomí a Diecézní pastorační rada, po další poměrně dlouhé a náročné práci, pak zpracovala

⁶ Podle konstitucí (viz webová stránka diecéze www.kilmorediocese.ie pod odkazy „Pastoral Development“ – „Development“ – „Diocesan Pastoral Council“) se nemá Diecézní pastorační rada skládat z více než 20 členů. Její složení je: diecézní biskup; jedna žena – laička, jeden muž – laik a jeden kněz (vždy tedy po třech členech z každého ze čtyř vikariátů diecéze; navíc jeden z oněch dvou laiků za vikariát má být ve věku 18 – 25 let); dvě řeholnice a jeden řeholník (reprezentující řeholní komunity v diecézi); generální vikář; koordinátor procesu pastorační obnovy.

⁷ Farní pastorační rady (včetně jejich stanov) jsou popsány na diecézní webové stránce pod odkazy „Pastoral Development“ – „Development“ – „Diocesan Pastoral Council“ (www.kilmorediocese.ie).

konečnou verzi pětiletého Pastoračního plánu. Ten pak byl slavnostně zveřejněn na diecézním shromáždění 24. března 2002.⁸

Diecézní Pastorační plán⁹ je tedy sestaven kolem oněch osmi témat, která tvořila základ Pastoračního kongresu, spolu se čtyřmi novými tématy, která se objevila až přímo na kongresu. Tato nová témata byla: Komunikace; Pastorační péče o kněze; Ekumenismus a Založení Diecézního pastoračního centra.¹⁰ Plán tedy nakonec obsahuje 79 jednotlivých prvků shromážděných pod těmito dvanácti „kapitolami“. Zahrnuje pětiletý úsek od začátku ledna 2002 do konce prosince 2006. Toto období je rozděleno na tři úseky, podle kterých jsou označeny jednotlivé prvky plánu – určené ke splnění do konce r. 2003, do poloviny r. 2005 a do konce r. 2006. Na konci každého z těchto časových úseků se počítá s určitým vyhodnocením dotyčné etapy, aby bylo možno celý proces monitorovat.

Z ÚVODNÍHO POSELSTVÍ BISKUPA LEO O'REILLYHO K PASTORAČNÍMU PLÁNU

Vřele vítám tento Pastorační plán diecéze Kilmore. Je plodem mnoholeté práce mnoha lidí. Ba ještě více – je plodem hluboké víry a nasazení všech, kteří k němu jakýmkoli způsobem přispěli... Já osobně věřím, že Duch svatý byl velmi intenzivně přítomen během celého tohoto modlitbou neseného procesu rozlišování a že tento plán ukazuje směrem, kterým Duch svatý vede církve zde v Kilmore. Proto jej předkládám všem farnostem a všem lidem v diecézi jako pastorační program pro příštích pět let...

Tento plán je velkou výzvou pro nás pro všechny. Je výzvou pro mě jakožto biskupa, abych pracoval na realizaci těch aspektů, které vyžadují akci na diecézní úrovni a abych také poskytl vedení a oporu kněžím, řeholníkům a laikům, kteří budou zodpovědní za jeho realizaci na vikariátní a farní úrovni.

Tento plán je založen na vizi církve, která zahrnuje všechny a očekává spolupráci všech. Tato vize předpokládá to, co papež nazývá „spiritualitou společenství“ (NMI 43).

Tato „spiritualita společenství“ spočívá na křestní důstojnosti, která je vlastní každému křesťanu jako Božímu dítěti a bratřovi či sestře v Kristu. My všichni jsme v Kristu jedno. Proto tento plán bude náročnou výzvou pro nás pro kněze a řeholníky, kteří jsme vyrůstali v jiném modelu církve, aby se důsledky této novější vize také jasně odrazily ve způsobu naší pastorační služby. Je třeba, abychom pokračovali v učení se dovednostem kooperativní pastorační práce, že se i dále budeme účastnit kursů a seminářů pastorační obnovy. Trvalá formace se musí stát běžným jevem našeho kněžského profesionálního života, tak jako je to dnes samozřejmé u mnoha jiných profesí. Konečně, tento Pastorační plán je také náročnou výzvou pro všechny laiky, aby plně projevili svoji křestní víru v praxi tím, že se plně zapojí do života a služby svých farností.

Blahopřeji všem, kdo byli zapojeni do přípravy tohoto plánu a všem kdo k němu jakýmkoli způsobem přispěli. Děkuji vám za vaši velkorysost a nasazení. Tento plán je konkrétním vyjádřením entusiasmů a životnosti našich farností a lidí a je znamením velké naděje pro budoucnost této diecéze. Modlím se, aby přinesl mnoho ovoce.

⁸ Text homílie místního biskupa Leo O'Reillyho při této slavnosti je možné nalézt na webové stránce diecéze pod odkazy „Home“ – „From the Bishop's Desk“ – „24 03 02“ (www.kilmorediocese.ie).

⁹ Celý text Pastoračního plánu (včetně úvodního poselství diecézního biskupa) je možné nalézt na webové stránce diecéze pod odkazy „Pastoral Development“ – „Development“ – „Pastoral Plan for the Diocese Kilmore“ (www.kilmorediocese.ie).

¹⁰ Informace o Diecézním pastoračním centru je možné nalézt na webové stránce diecéze, pod odkazy „Pastoral Development“ – „Diocesan Pastoral Centre“ (www.kilmorediocese.ie).